*Andrei CRIJANOVSCHI*

# DICȚIONAR AL ELEMENTELOR LATINE EREDITARE DIN LIMBILE ROMANICE

## (ROMÂNĂ, ITALIANĂ, FRANCEZĂ, SPANIOLĂ, PORTUGHEZĂ)

## [DICTIONNAIRE DES ÉLÉMENTS LATINS HÉRITÉS PAR LES LANGUES ROMANES]

Lucrarea pe care o anunțăm se află într-o fază avansată de elaborare, ea cuprinzând în jur de 2500 de termeni ai fondului lexical moștenit din latină.

Cuvintele latinești moștenite de principalele cinci limbi romanice și înregistrate în **Dicționar** sunt structurate, în principal, în următoarele subgrupe reprezentate prin:

1. **fondul panromanic** al limbilor neolatine (lexique panroman)

2. **cuvintele panromanice absente în limba română** (panroman sauf roumain)

3. **termeni latinești păstrați numai în limba română** (mots latins conservés seulement par le roumain)

4. lexicul latinesc moștenit în două, trei sau patru limbi romanice, inclusiv în limba română.

Punctul de plecare al **Dicționarului** este **limba latină**. Cuvintele-etimoane latinești sunt traduse în limbile franceză și română. Cele moștenite în **limba română** sunt explicate în limba franceză, după care urmează **limba italiană**, **limba franceză**, **limba spaniolă** și **limba portugheză** – toate traduse în românește.

Această modalitate de prezentare a traducerilor este de natură să permită utilizarea **Dicționarului** atât de către vorbitori de limba română, cât și de către cunoscători ai celorlalte limbi romanice.

Se știe că în evoluția lor istorică limbile romanice și-au pierdut un număr de termeni latinești moșteniți, înlocuindu-i prin cuvinte împrumutate din limbile cu care

BDD-A20643 © 2007 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:26 UTC)

au intrat în contact. În astfel de cazuri în **Dicționar** sunt înregistrați termenii împrumutați și, eventual, este indicată limba-sursă din care provin.

Menționăm că traducerile / explicațiile cuvintelor limbilor romanice, indexate în **Dicționar**, sunt menite să urmărească evoluția lor semantică prin referire la sensurile cuvintelor-etimoane latinești.

În ansamblu, **Dicționarul** are drept scop să pună în relief profilul și locul fiecărei limbi neolatine în actualul cadru al romanității.

## EXPLICAȚII ȘI SEMNE

Substantivele latinești sunt date cu formele de nominativ și acuzativ, din care au fost formate o bună parte a substantivelor limbilor romanice, precum CARO, CARNEM; HOSPES, -ITEM; NOX, NOCTEM; PAX, PACEM etc.

Adjectivele latine sunt date cu formele de gen; verbele sunt prezentate la infinitiv.

Asteriscul (*) așezat la umărul unui cuvânt indică forma latină populară sau / și cea reconstruită a termenului respectiv.

Semnul ~ (tilda) înlocuiește cuvântul-titlu.

Semnul < are sensul de „provine din”.

## ABREVIERI

| | | | |
|---|---|---|---|
| adj. | adjectiv | ornit. | ornitologie |
| anc. | ancien (fr.) | pl. | plural |
| ar. | aromân | poet. | poetic |
| astron. | astronomie | pop. | popular |
| bot. | botanică | pron. | pronume |
| cf. | cónfer (lat.) „compară” | reg. | regional |
| dial. | dialectal | s. f. | substantiv feminin |
| fig. | figurat | s. m. | substantiv masculin |
| fil. | filosofie | s. n. | substantiv neutru |
| fr. | francez, -ă | tehn. | tehnică |
| înv. | învechit | v. | vezi |
| jur. | juridic | vb. | verb |
| mil. | militărie | var. | variantă |
| num. | numeral | zool. | zoologie |

BDD-A20643 © 2007 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:26 UTC)

| *LATINĂ* | *ROMÂNĂ* | *ITALIANĂ* |
|---|---|---|
| **ALBUS, -A, -UM** adj. | **alb, -ă** adj. | **albo, -a** adj. |
| „blanc mat; blanc eclatant; pâle, blême; clair, serein; (*fig.*) propice, favorable” | „blanc, blanche” | (*poet.*) „alb, -ă” |
| „alb spălăcit; alb sclipitor; palid, gălbejit; luminos, senin, limpede; (*fig.*) favorabil” | | |
| **ANIMA, -AM** s. f. | **inimă** s. f. | **alma** s. f. |
| „souffle; air, émanation; odeur; souffle, haleine; âme (*souffle vital*), vie, existence, être vivant” | „cœur; cœur, centre, milieu, interieur” | (*poet., înv.*) „suflet” |
| „aer, suflu de aer; răsuflare, respirație; duh, suflet, suflul vieții, viață; ființă, creatură; suflet” | | |
| **ARĀRE** vb. | **ara (a ~)** vb. | **aràre** vb. |
| „labourer; cultiver; faire valoir; (*poét.*) labourer (*sillonner*)” | „labourer, donner une façon (*à la terre, à la vigne, etc.*); (*poét.*) labourer (*sillonner*)” | „a ara; (*fig.*) **~ diritto** a-și face datoria, a lucra cu chibzuială; **~ l'onda** a străbate mările” |
| „a ara; a face agricultură, a cultiva (pământul); (*poet.*) a brăzda” | | |
| **BUCCA, -AM** s. f., pl. **BUCCAE** | **bucă** s. f. | **bocca** s. f. |
| „cavité de la bouche; bouche; (*au pl.*) les joues; bouchée” | „joue; fesse” | „gură; persoană, om (*care mănâncă*); persoană, om (*care vorbește*); (*mil.*) gură de foc, tun; deschizătură; gură de fluviu; (*bot.*) gura leului” |
| „gură; (*la pl.*) bucile obrazului, obraji” | | |
| **CANIS, -EM** m. et f. (*zool.*) | **câine**, rég. **câne** m. | **cane** m. |
| „chien, chienne; (*seul. f.*) meute; le chien aux trois têtes (*Cerbère*); coup du chien (*aux dés, amener tous les as*); la Canicule (*constelation*); philosophe cynique” | „chien; homme méchant, haineux, qui a le cœur dur; (*astron.*) le Grand Chien, le Petit Chien; (*icht.*) chien de mer, roussette” | „câine; (*astron.*) Constelația Câinelui; (*fig.*) persoană rea, crudă; (*iht.*) câine-de-mare; clește de scos dinții; (*la o armă*) cocoș” |
| „câine, cățea; (*numai f.*) haită; câinele cu trei capete (= *Cerberul*); (*la jocul cu zarurile*) «lovitura câinelui»; Constelația Câinelui; filosof cinic” | | |
| **CARO, CARNEM** s. f. | **carne** s. f. | **càrne** s. f. |
| „morceau de viande; chair, viande; (*en part.*) la chair (*par opposition à l'esprit*); chair, pulpe (*des fruits*), la partie tendre du bois” | „chair; viande, chair; pulpe (*des fruits*)” | „carne; trup; (*la pl.*) ten, carnație; miezul unui fruct, carnea, pulpa” |
| „carne; (*fig.*) trup (*în opoziție cu „spirit”*); pulpă cărnoasă a fructelor, partea moale de sub scoarță a arborelui” | | |

BDD-A20643 © 2007 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:26 UTC)

| ***FRANCEZĂ*** | ***SPANIOLĂ*** | ***PORTUGHEZĂ*** |
|---|---|---|
| **aube** s. f. (< *lat.* **alba** *adj. f.*)<br>„(*revărsat de*) zori; (*fig.*) debut, început; (*la catolici*) îmbrăcăminte albă de preoți” | **albo, -a** adj.<br>(*poet.*) „dalb, alb” | **alvo, -a** adj.<br>„alb, alb imaculat; (*fig.*) pur, neprihănit” |
| **âme** s. f., (*înv.*) **aneme** s. f., (*dial.*) **alme** s. f.<br>„suflet; inimă; ființă omenească, ins, persoană, om; locuitor; (*fig.*) suflet, animator; (*fig.*) miez, măduvă” | **alma** s. f.<br>„suflet; spirit; cuget; inimă, animator; suflet, viață; ființă, făptură, persoană, om; (*fig.*) suflet, elan, însuflețire; (*fig.*) miez, esență, nucleu” | **alma** s. f.<br>„suflet; om, ființă; interior de țeavă (*de pușcă*)” |
| **arer** vb. (*înv. și dial.*)<br>„a ara; (*fig.*) a brăzda” | **arar** vb.<br>„a ara; (*fig.*) a brăzda, a lăsa urmă” | **arar** vb.<br>„a ara; (*fig.*) a brăzda” |
| **bouche** s. f.<br>„gură; gură, deschizătură, orificiu; buze; (*fig.*) gură, ins, persoană; (*la pl.*) guri (*ale unui fluviu)*; bot; cioc” | **boca** s. f.<br>„gură; buze; (*fig.*) gură, deschizătură, orificiu, intrare / ieșire; gaură, crăpătură, ruptură; (*geogr.*) gură, guri, vărsare; (*zool.*) clește, cioc” | **bôca** s. f.<br>„gură; gură, bot; (*geogr.*) gură, vărsare; gaură, orificiu; gură (*de tun, de puț*); știrbitură; lăsarea nopții” |
| **chien, chiene** s. m. f.<br>„câine, cățea; (*la arme de foc*) cocoș; (*pop.*) om rău, hain, mațe fripte; (*iht.*) câine-de-mare” | **can** s. m. (*înv.*)<br>„câine; (*de armă*) cocoș, ciocănel percutor; (*constr.*) suport în consolă, modilion; (*astron.*) Câinele Mare, Câinele Mic” | **cão** s. m.<br>„câine; (*la arme de foc*) cocoș” |
| **chair** s. f.<br>„carne; carne, pulpă (*a fructului*); (*fig.*) fire omenească, natură umană; trup; (*fig.*) simțuri” | **carne** s. f.<br>„carne; carne, pulpă (*de fructe*); șuncă, grăsime, osânză; (*fig.*) trup, corp” | **carne** s. f.<br>„carne; trup, corp; pulpă (*de fructe*); rudenie de sânge” |

**BDD-A20643 © 2007 Revista „Limba Română”**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:26 UTC)**

| | | |
|---|---|---|
| **CASA, -AM** s. f.<br>„cabane, chaumière, hutte; baraque (*de soldats*); petit fonds de terre”<br>„colibă, bordei; baracă (*militară*); proprietate la țară, pământ” | **casă** s. f.<br>„maison, logis, habitation, demeure; domicile; (*fig.*) ménage, famille; maison (*établissement commercial; nom de certaines institutions*); (*tipogr.*) casse; (*bot.*) loge” | **càsa** s. f.<br>„casă, locuință, apartament; familie, neam, casă dormitoare; firmă, întreprindere” |
| **CRISTA, -AM** s. f.<br>„crête (*d'un oiseau*); aigrette, panache; crête (*d'une montagne*); dentelure (*des feuilles*); clitoris”<br>„creastă (*a cocoșului, a șarpelui*); creastă (*a muntelui*); margine dințată a frunzelor; smoc de păr, panaș, egretă (*la coif, la cai*); clitoris” | **creastă** s. f.<br>„crête (*des gallinacées*); huppe (*des oiseaux*); crête (*d'une montagne, d'une vague*); (*bot.*) crête-de-coq, barbe-de-chèvre, fougère” | **cresta** s. f.<br>„creastă; scufă (*cu multe garnituri*); creastă (*de munte, de deal*); panaș (*la coif*)” |
| **CŪLUS, -UM** s. m.<br>„cul, derrière, anus”<br>„cur, dos, șezut, fund, anus” | **cur** s. n. (*pop.*)<br>„cul, derrière, anus” | **culo** s. m. (*pop.*)<br>„șezut, cur; fund de pahar, de sticlă; extremitate inferioară (*a unei lumânări, a unui om*)” |
| **DOLĒRE** vb.<br>„éprouver de la douleur (*physique*), souffrir; être douloureux, faire mal, avoir mal; être affligé”<br>„a durea (*fizic*), a simți durere, a avea durere; (*moral*) a fi îndurerat (*de*), a fi întristat (*de*), a suferi” | **durea (a ~)** vb.<br>„faire mal, faire souffrir; avoir mal, ressentir une douleur”<br>nom verbal: **durere** f. „douleur, mal; souffrance; tourment, chagrin; souffrance morale | **dolere** vb.<br>„a durea; a regreta; a se plânge” |
| **EGO (*EO)** pron. m. f.<br>„moi, je”<br>„eu” | **eu** (*anc. et pop.* **io**) pron.<br>„je, moi; (*pop.*) bibi”<br>**eul** n. art. (*fil.*)<br>„le moi” | **io** pron.<br>„eu”<br>**io** m.<br>„eu, personalitatea proprie” |
| **FEBRIS, -IM** et **-EM** s. f.<br>„fièvre”<br>„febră, friguri” | **fior** s. m.<br>„frisson, frémissement; vive émotion” | **febbre** s. f.<br>„febră; (*la pl.*) friguri” |
| **FILIUS, -UM** s., m.<br>„fils, enfant; (*au pl.*) enfants (*des deux sexes*); descendants; (*zool.*) petits (*des animaux*)”<br>„fiu, copil; (*la pl.*) copiii (de ambe sexe); descendenții; (*zool.*) pui de animale” | **fiu** s., m.<br>„fils; (*fig.*) citoyen, membre d'une collectivité” | **figlio** s., m.<br>„fiu; (*la pl.*) copii (*fii și fiice*)” |

BDD-A20643 © 2007 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:26 UTC)

| | | |
|---|---|---|
| **chez** s. m.<br>„casă, cămin, locuință, interior” | **casa** s. f.<br>„casă, clădire, imobil; locuință, domiciliu, vatră; casă, familie, cămin; casă, dinastie, neam, familie, spiță; casă comercială, firmă; căsuță, pătrățel” | **casa** s. f.<br>„casă, clădire; instituție; casă, locuință, apartament; odaie, cameră; gospodărie; familie, neam; firmă, casă comercială; prăvălie, magazin” |
| **crête** s. f.<br>„creastă (*la păsări*); coamă, creastă (*de munte, de acoperiș, de val*); (*bot.*) creasta-cocoșului” | **cresta** s. f.<br>„creastă (*la păsări*); moț (*de pene*); (*geogr.*) creastă, coamă, culme, creștet, spinare” | **crista** s. f.<br>„creastă (*la păsări*); coamă, creastă (*de munte, de val, de acoperiș*)” |
| **cul** s. m. (*pop.*)<br>„șezut, fund, cur; anus” | **culo** s. m. (*pop.*)<br>„șezut, fund, dos, cur; anus” | **cúo** s. m. (*pop.*)<br>„șezut, fund, dos; (*pop.*) cur; anus” |
| **douloir** vb. (*anc.*)<br>„a durea” | **doler** vb.<br>„a durea; a se plânge” | **doer** vb.<br>„a durea; a pricinui o durere, o suferință; a regreta, a plânge” |
| **je** pron.<br>„eu” | **yo** pron.<br>„eu”<br>**el yo** m. art. (*fil.*)<br>„eul” | **eu** pron.<br>„eu”<br>**eu** m.<br>„eu, personalitate proprie” |
| **fièvre** s. f.<br>„febră, fierbințeală, temperatură; (*pop., la pl.*) friguri; (*fig.*) agitație, emoție, încordare, surexcitare, înfrigurare” | **fiebre** s. f. (*semicult*), (*înv.*) **hiebre** s. f.<br>„febră, călduri, fierbințeală; (*fig.*) febră, tensiune, agitație, febrilitate” | **febre** s. f.<br>„febră, friguri; fierbințeală; (*fig.*) surexcitare, înfrigurare; tensiune, agitație” |
| **fils** s. m.<br>„fiu, descendent” | **hijo** s. m.<br>„fiu, băiat, copil; (*la pl.*) copii; (*bot.*) lăstar, mlădiță; (*zool.*) pui” | **filho** s. m.<br>„fiu, băiat, copil; urmaș; (*la pl.*) copii; (*bot.*) lăstar, mlădiță” |

**BDD-A20643 © 2007 Revista „Limba Română”**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:26 UTC)**

| | | |
|---|---|---|
| **FUTUERE** (*__FUTTERE__) vb. (*pop.*)<br>„avoir des rapports avec une femme”<br>„a avea raporturi sexuale cu o femeie” | **fute (a ~)** vb. (*pop.*)<br>„avoir des rapports avec une femme” | **fottere** vb. (*pop.*)<br>„a avea raporturi sexuale cu o femeie” |
| **GULA, -AM** s. f.<br>„oesophage, gosier, gorge; cou; (*fig.*) buche, palais; gloutonnerie, gourmandise; appetit”<br>„gâtlej, beregată, gât; (*fig.*) poftă de mâncare, lăcomie (*la mâncare*), gust fin (*la mâncăruri*)” | **gură** s. f.<br>„bouche, gueule; bouche, orifice, ouverture, entrée; bouche, embouchure; (*bot.*) gueule-de-lion, mufle-de-veau” | **gola** s. f.<br>„gâtlej, gât, beregată; lăcomie la mâncare; trahee; gât, grumaz; (*geogr.*) trecătoare, chei (*în munți*); gură, deschizătură strâmtă (*pentru apă, fum etc.*)” |
| **HOSPES, -ITEM** s. m.<br>„hôte, celui qui donne l’hospitalité et celui qui reçoit l’hospitalité; hôte de passage, voyageur; (*adj.*) etranger, exotique; hospitalier”<br>„gazdă, cel care dă ospitalitate, oaspete, cel care este găzduit; străin, venit din altă parte; ospitalier” | **oaspe(te)** s. m.<br>„hôte, viziteur, invité, convié” | **òspite** s. m.<br>„gazdă, oaspete, musafir” |
| **LARGUS, -A, -UM** adj.<br>„abondant, copieux; abondant en, riche en, qui donne largement, libéral, large, prodigue; disposé à”<br>„abundent, bogat, mult; generos, darnic, larg”<br>cf. **LONGUS** | **larg, -ă** adj.<br>„large, vaste, étendu; ample, évasé” | **largo, -a** adj.<br>„lat, larg; întins, extins, amplu; depărtat, distanțat; încăpător, larg; comod; îmbelșugat; liberal, îngăduitor, larg, generos” |
| **LONGUS, -A, -UM** adj.<br>„long, étendu (*espace et temps*); (*fig.*) qui dure, long, trop long”<br>„lung, întins, vast (*spațiu și timp*); (*timp lung*) de durată”<br>cf. **LARGUS** | **lung, -ă** adj.<br>„long (*espace et temps*); (*fig.*) qui dure, long, trop long” | **lungo, -a** adj.<br>„lung (*despre distanță și timp*); înalt (*de statură*); (*fig.*) încet, care întârzie; (*fig.*) diluat, amestecat cu apă; (*înv.*) departe, îndepărtat, lung; prolix, difuz” |
| **LŪNA, -AM** s. f.<br>„lune (*l’astre*); (*poét.*) la nuit; cartilage semicirculaires de la gorge, la gorge; lunule (*croissant sur la chaussure des sénateurs*)”<br>„lună (*astrul*); (*poet.*) noapte; cartilaj semicircular la beregată; semilună (*semn distinctiv pe încălțămintea senatorilor*)”<br>cf. **MENSIS** | **lună** s. f.<br>„lune (*l’astre*); mois; lunaison; (*astron.*) satellite d’une planète” | **luna** s. f.<br>„(*astron.*) lună; lună (*perioadă de timp: **luna di miele***); (*astron.*) satelit; argint (*în limbajul simbolic al alchimiștilor*)” |
| **MENSIS (*MESIS), -EM** s. m.<br>„mois; flux menstruel”<br>„lună (*calendar.*); menstruație, reguli”<br>cf. **LUNA** | **mes** s. n. (*ar.*) **lună** s. f. < lat. **luna** s. f. V.<br>„mois; flux menstrual” | **mese** s. m.<br>„lună (*a anului*); (*la pl.*) menstruație; salariu (*plată pe o lună*)” |

BDD-A20643 © 2007 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:26 UTC)

| | | |
|---|---|---|
| **foutre** vb. (*pop.*)<br>„a copula, a avea raporturi sexuale cu o femeie; (*pop.*) a arunca, a azvârli; (*pop.*) a da, a aplica (*pumni, palme*)” | **joder** vb. (*pop.*)<br>„a avea raporturi sexuale cu o femeie, a copula” | **foder** vb. (*pop.*)<br>„a avea raporturi sexuale cu o femeie, a copula” |
| **gueule** s. f.<br>„bot (*la unele animale*); (*pop.*) mutră; (*pop.*) gură, plisc, fleancă; lăcomie (*la mâncare*); (*fam.*) aspect, formă” | **gola** s. f.<br>„(*pop.*) beregată; gât; gâtlej; (*de armură*) grumăjer; coleretă, guler(aș); (*gură de*) vărsare, gură de râu; (*mar.*) canal” | **gola** s. f.<br>„guler, guleraș; cornișă” |
| **hôte** s. m. (*anc.* **oste** *s. m.,* **hoste** *s. m.*)<br>„gazdă; oaspete, musafir; birtaș care ține o pensiune; (*fig.*) locuitor” | **huésped** s. m.<br>„oaspete, musafir, invitat; gazdă, amfitrion; (*înv.*) hangiu” | **hóspede** s. m.<br>„oaspete, musafir, invitat; gazdă, amfitrion; (*înv.*) hangiu” |
| **large** adj.<br>„lat; întins, mare, vast; (*fig.*) mare, considerabil; (*despre obiecte de îmbrăcăm.*) larg, comod, confortabil; (*despre atitudini*) larg, generos; tolerant; (*despre opinii*) liberal” | **largo, -a** adj.<br>„lung; lung, îndelungat, întins; înalt, de statură înaltă; (*fig.*) îmbelșugat, bogat, abundent, vast; darnic, generos, mărinimos” | **largo, -a** adj.<br>„lat, larg; întins, extins, vast; (*fig.*) darnic, generos, mărinimos” |
| **long, longue** adj.<br>„lung; lung, îndelungat; (*fig.*) lent, încet; (*despre scrieri*) vast, amplu” | **luengo, -a** adj. (*anc.*) azi: **largo** adj. < lat. **largus** adj.<br>„lung” | **longo, -a** adj.<br>„lung; lung, îndelungat” |
| **lune** s. f.<br>„lună (*astru*); lună (*perioadă de timp:* ***lune de miel***); (*fig.*) toană, capriciu” | **luna** s. f.<br>„lună (*astru*); lună, satelit de planetă; lunație; oglindă (*mare*); lentilă (*pe ochelari*); (*perioadă de timp*) luna de miel” | **lua** s. f.<br>„lună (*astru*); satelit de pământ; lună (*perioadă de timp:* ***lua de mel***)” |
| **mois** s. m.<br>„lună (*a anului*); salariu lunar” | **mes** s. m.<br>„lună (*calendar.*); salariu lunar; menstruație” | **mês** s. m.<br>„lună (*a anului*); salariu lunar” |

**BDD-A20643 © 2007 Revista „Limba Română”**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:26 UTC)**

| | | |
|---|---|---|
| **MULIER, -EREM** s. f.<br>„femme (*en gén.*); femme mariée, épouse; (*péjor.*) femmelette”<br>„femeie; femeie măritată, soție; (*peior.*) femeiușcă” | **muiere** s. f. (*pop.*)<br>„femme, épouse” | **móglie** s. f., (*înv.*) **moglièra** s. f.<br>„soție, nevastă” |
| **NOX, NOCTEM** s. f.<br>„nuit; (*fig.*) repos de la nuit, sommeil; nuit de veilles; nuit de débauche; nuit éternelle; nuit des enfers; nuit de la cécité; obscurité; ténèbres; ombre d’un arbre; situation sombre, troublée”<br>„noapte; (*fig.*) odihna nopții, somn; veghe; scandal de noapte; întuneric, întunericul Infernului, somnul veșnic, moarte; orbire; situație tulbure | **noapte** s. f.<br>„nuit, nuitée” | **notte** s. f.<br>„noapte; întuneric” |
| **PANIS, -EM** s. m.<br>„pain; (*chrét.*) pain rituel ou eucharistique”<br>„pâine; (*creșt.*) pâine rituală; corp, masă, bloc (*în formă de pâine*)” | **pâine** s. f. (*var.* **pâne** *s. f.*)<br>„pain; (*rég.*) céréales (*pl.*), récolte, moisson” | **pane** s. m.<br>„pâine; (*bot.*) untuvacii; orice obiect, corp, bloc (*în formă de pâine*)” |
| **PAX, PACEM** s. f.<br>„paix (*après une guerre*); (*fig.*) tranquillité, calme: de la mer; des vents; de l’âme; bienveillance, assistance; (*chrét.*) reconcilliation avec Dieu, salut”<br>„tratat de pace, pace; (*fig.*) liniște, calm al mării, al vânturilor; liniște sufletească; bunăvoință, ajutor; (*creșt.*) înțelegere cu Domnul, mântuire” | **pace** s. f.<br>„paix, harmonie, concorde, accord; calme, tranquillité; silence” | **pace** s. f.<br>„pace; liniște; încetarea unui joc, a unei competiții; (*pl.*) împăcare între doi oameni (*care se ceartă mereu*); (*bis.*) chipul lui Hristos (*icoană*)” |
| **PŌPULUS (*POPLUS, * PLOPPUS), -UM** s. f. (*bot.*)<br>„peuplier”<br>„plop” | **plop** s. m.<br>„peuplier” | **piòppo** s. m.<br>„plop; (*pop.*) om prost” |
| **PULVIS, -EREM** s. m., **(*PULVUS, *PULUS)** pl. **PULVERA**<br>„poussière; (*poét.*) terre; poussière de la piste, du cirque; (*fig.*) piste, carrière”<br>„praf, pulbere; (*poet.*) țărână, pământ; praful de la curse; (*fig.*) câmp de alergări, pistă; loc de luptă, arenă, activitate publică” | **pulbere** s. f.<br>„poussière; poudre à canon” | **pólvere** s. f.<br>„praf, pulbere” |
| **QUINQUE (*CINQUE)** num.<br>„cinq”<br>„cinci” | **cinci** num.<br>„cinq” | **cinque** num.<br>„cinci” |
| **SĒBUM (SĒVUM, SAEVUM)** n.<br>„suif (*graisse animale fondue*)”<br>„seu (*grăsime animală*)” | **seu** n.<br>„suif” | **sego** m.<br>„seu” |

BDD-A20643 © 2007 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:26 UTC)

| | | |
|---|---|---|
| **moillier** s. f. (*anc.*) auj.: **femme** s. f. < lat. **femina** V.<br>„femeie; muiere” | **mujer** s. f.<br>„femeie; (*pop.*) muiere; (*pop.*) femeie, nevastă, soție” | **mulher** s. f.<br>„femeie, soție, nevastă; (*pop.*) muiere” |
| **nuit** s. f.<br>„noapte; întuneric” | **noche** s. f.<br>„noapte; (*fig.*) întuneric, întunecime; (*livr.*) tenebre” | **noite** s. f.<br>„noapte; seară; întuneric; (*fig.*) ignoranță” |
| **pain** s. m.<br>„pâine; (*fig.*) hrană, existență, trai” | **pan** s. m.<br>„pâine; (*fig.*) hrană, mijloace de existență; grâne, cereale; lanuri, holde; (*bis.*) azimă, prescură, anafură” | **pão** s. m.<br>„pâine; cereale; (*fig.*) hrană, existență; (*bis.*) azimă, prescură” |
| **paix** s. f.<br>„(*stare de*) pace; (*tratat de*) pace; pace, liniște, tihnă; relații bune, acord, înțelegere, armonie” | **paz** s. f.<br>„pace, armonie, înțelegere; pace, calm, liniște, tihnă; (*mil.*) pace; temperament liniștit, fire cuminte; (*bis.*) sărutul păcii, icoană” | **paz** s. f.<br>„pace; armonie, înțelegere; pace, liniște, tihnă; pace (*tratat*); (*bis.*) icoană, relicvă” |
| **peuple** m. (*anc.*), auj. **peuplier** m.<br>„plop” | **chopo** m., (*înv.*) **pobo** m.<br>„plop-tremurător; lemn de plop” | **choupo** m.<br>„plop negru; plop-tremurător” |
| **poudre** s. f.<br>„pudră; pulbere; praf de pușcă, pulbere; (*înv.*) nisip (*pentru uscat cerneala*)” | **pólvora** s. f. / **polvo** s. m.<br>„pulbere, praf de pușcă; (*înv.*) silitră; (*focuri de*) artificii; (*fig.*) caracter iritabil” | **pó** s. m., **pólvora** < sp. **pólvora**<br>„pulbere, praf; (*farm.*) praf; (*pl.*) pudră” |
| **cinq** num.<br>„cinci” | **cinco** num.<br>„cinci” | **cinco** num.<br>„cinci” |
| **suif** s. m. (< *anc.* **siu** *s. m.*)<br>„seu; (*fig.*) perdaf, săpunează” | **sebo** s. m.<br>„seu; grăsime; sebum; (*fam.*) jeg” | **sebo** s. m.<br>„seu; grăsime” |

BDD-A20643 © 2007 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:26 UTC)

| | | |
|---|---|---|
| **SITIS, -IM** s. f.<br>„soif; (*en parl. de parages et plantes*) sécheresse; (*fig.*) la soif, l'avidité du désir”<br>„sete; (*despre locuri, plante*) uscăciune, secetă; (*fig.*) sete, dorință arzătoare” | **sete** s. f.<br>„soif” | **sete** s. f.<br>„sete; aviditate, lăcomie” |
| **TENER, -ERA, -ERUM (*TENERUS)** adj.<br>„tendre, délicat, frêle; jeune, du premier âge”<br>„moale, mlădios, flexibil; de vârstă fragedă, tânăr, gingaș, delicat” | **tânăr, -ă** adj.<br>„jeune” | **tènero, -a** adj.<br>„fraged, moale; plăpând, gingaș; tânăr; duios, tandru, afectuos; (*înv.*) sensibil, susceptibil, supărăcios” |
| **TERRA, -AM** s. f.<br>„la Terre, le globe terrestre; la terre (*en tant que matière*); la terre, la surface de la terre, le sol; terre, continent (*opp. à la mer et au ciel*); pays, contrée”<br>„Pământul (*ca planetă*); pământ (*ca materie*); pământ, suprafață a pământului, sol; pământ, uscat (*opus mării, cerului, aerului*); ținut, țară” | **țară** (*anc.* **țeară**) s. f.<br>„pays, Etat, patrie; terre, territoire, contrée, région, province” | **tèrra** s. f.<br>„pământ; (*la pl.*) moșie, proprietate; (*rar*) târg, orășel; pământ argilos” |
| **TITIO, -ONEM** s. m.<br>„tison, brandon”<br>„tăciune” | **tăciune** s. m.<br>„tison, arsin, fumeron; nielle, carie, charbon” | **tizzone** s. m.<br>„tăciune; (*fig.*) ticălos, nemernic” |
| **UNGULA, -AM** s. f.<br>„griffe, serre, ongle, sabot; (*fig.*) cheval; ongle, instrument de torture”<br>„copită, gheară; (*fig.*) cal; unghie (*de fier*) (*instrument de tortură*)” | **unghie** s. f.<br>„ongle; serre, griffe, sabot; (*bot.*) réglisse sauvage (*réglisse bâtarde*)” | **unghia** s. f. (*înv.* **ugna**)<br>„unghie; gheară; copită; (*mec.*) limbă (*la o broască de ușă*)” |
| **URTĪCA (*URDICA), -AM** s. f. (*bot.*)<br>„ortie; (*zool.*) ortie de mer; (*fig.*) démangeaison, vif désir”<br>„urzică; (*zool.*) urzică-de-mare; (*fig.*) mâncărici, poftă amoroasă” | **urzică** s. f.<br>„ortie; tissu fait des fibres de l'ortie; (*zool.*) ortie de mer” | **ortíca** s. f.<br>„urzică” |
| **VETULUS, -A, -UM** adj. (***VECLUS**) [**vetus**]<br>„vieillot”<br>„cam bătrân, destul de bătrân” | **vechi, -e** adj.<br>„vieux, ancien, suranné, antique” | **vecchio, -a** adj.<br>„bătrân; vechi, antic; învechit, uzat; (*înv.*) mare” |

BDD-A20643 © 2007 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:26 UTC)

| | | |
|---|---|---|
| **soif** f.<br>„sete; (*fig.*) poftă, dorință arzătoare, nesaț” | **sed** f.<br>„sete, însetare; (*fig.*) sete, dorință aprinsă, poftă nepotolită” | **sêde** f.<br>„sete; sete, dorință arzătoare” |
| **tendre** adj.<br>„moale, fraged; tânăr, fraged; simțitor, sensibil, delicat; tandru, iubitor, drăgăstos, duios; (*despre culori*) palid, delicat” | **tierno, -a** adj.<br>„moale, fraged; moale, fiert bine; (*fig.*) fraged, tânăr, crud; gingaș, delicat, fin; tandru, duios, afectuos, cald” | **tenro, -a** și **terno, -a** adj.<br>„fraged, moale; tânăr, june; pur, inocent; nou, recent, proaspăt, fraged” |
| **terre** f.<br>„Pământ (*planetă*); pământ, sol; pământ, țară, meleag regiune; uscat; pământ, moșie, proprietate (*rurală*), domeniu; argilă” | **tierra** f.<br>„Pământ, glob, planetă; pământ, uscat; pământ, sol, teren; pământ, ogor, câmp; pământ, țară, ținut, regiune, teritoriu; (*pl.*) pământuri, proprietate, domeniu, moșie” | **terra** f.<br>„Pământ, glob; pământ, sol; uscat; țară, ținut, patrie; proprietate, moșie” |
| **tison** m.<br>„tăciune; chibrit rezistent la vânt” | **tizón** m.<br>„tăciune, cărbune” | **tição** m.<br>„tăciune, cărbune” |
| **ongle** m.<br>„unghie; gheară” | **uña** f.<br>„unghie; copită; gheară; (*bot.*) spin; (*zool.*) vârf de coadă (*de scorpion*); (*tehn.*) ureche, deget” | **unha** f.<br>„unghie; gheară; copită; cleștele racului” |
| **ortie** f.<br>„urzică; (*zool.*) actinie” | **ortiga** f.<br>„urzică, urzică de pădure; (*zool.*) urzică-de-mare” | **urtiga** f.<br>„urzică” |
| **vieux, viele** adj.<br>„bătrân; vârstnic; vechi, de altădată, de demult; vechi, uzat, învechit; învechit, neactual” | **viejo, -a** adj.<br>„bătrân, vârstnic; vechi, bătrân, străvechi; îmbătrânit; vechi, uzat” | **velho, -a** adj.<br>„bătrân, vârstnic; vechi, străvechi, antic; învechit; vechi, uzat” |

**BDD-A20643 © 2007 Revista „Limba Română”**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:26 UTC)**